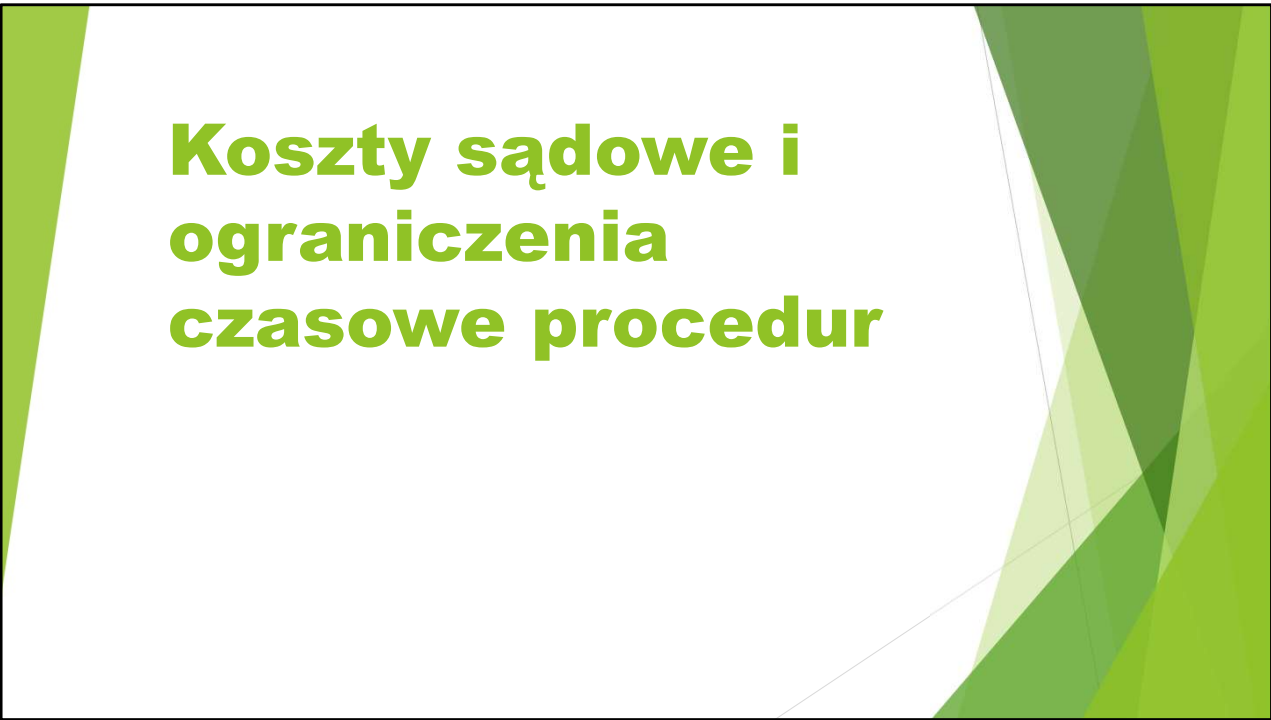
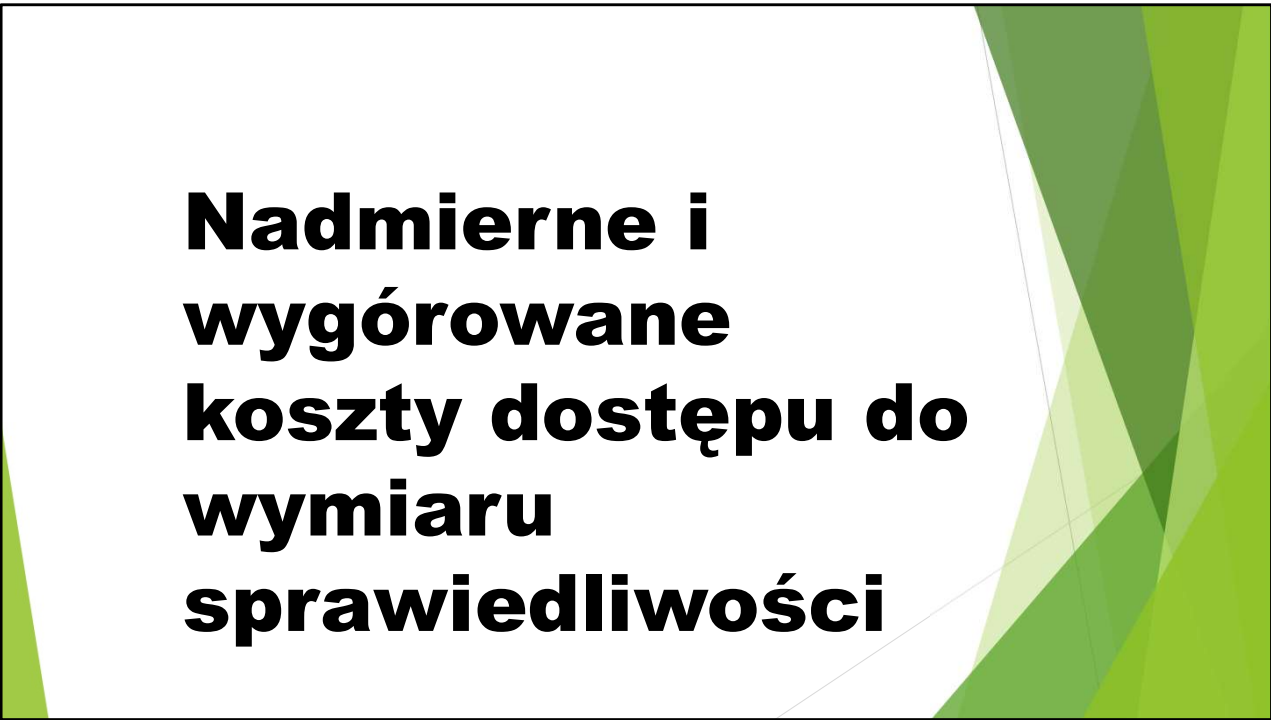

Koszty sądowe i ograniczenia czasowe procedur

The background of the slide features abstract, overlapping green geometric shapes in various shades of green, creating a modern and dynamic visual effect.

Nadmierne i wygórowane koszty dostępu do wymiaru sprawiedliwości

Zgodnie z art. 9 ust. 4 konwencji z Aarhus sądowe procedury odwoławcze dotyczące spraw z zakresu środowiska i jego ochrony powinny być bezstronne, oparte na zasadzie równości, terminowe i niedyskryminacyjne ze względu na koszty. Przepis ten został włączony do dorobku prawa unijnego przez odpowiednio art. 10a akapit piąty dyrektywy 85/337 i art. 15a akapit piąty dyrektywy 96/61, które to nakazują zapewnienie przez państwa członkowskie, aby ww. procedury były „niezbyt drogie”.

Kwestia kosztów jest uregulowana w prawie unijnym, w tym w Konwencji z Aarhus, Dyrektywie OOŚ oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Artykuł 9 ustęp 4 Konwencji z Aarhus mówi o bezstronności, terminowości i niedyskryminacyjności procedur sądowych dotyczących środowiska i jego ochrony ze względu na koszty. Dyrektywa OOŚ w artykule 11 nakazuje, aby procedury były uczciwe, sprawiedliwe, terminowe i niedrogie, choć pojęcie "niedrogie" pozostaje nieprecyzyjne. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd. Zapewnienie pomocy prawnej osobom nieposiadającym wystarczających środków jest również istotne dla skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Art.. 11 dyrektywy OOS

**Każda taka procedura
musi być uczciwa,
sprawiedliwa,
przeprowadzana bez
zbędnej zwłoki i
niezbyt droga.**

Kwestia kosztów jest uregulowana w prawie unijnym, w tym w Konwencji z Aarhus, Dyrektywie OOS oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Artykuł 9 ustęp 4 Konwencji z

Aarhus mówi o bezstronności, terminowości i niedyskryminacyjności procedur sądowych dotyczących środowiska i jego ochrony ze względu na koszty. Dyrektywa OOS w artykule 11 nakazuje, aby procedury były uczciwe, sprawiedliwe, terminowe i niedrogie, choć pojęcie "niedrogo" pozostaje nieprecyzyjne.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd. Zapewnienie pomocy prawnej osobom nie posiadającym wystarczających środków jest również istotne dla skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Prawo do skutecznej skargi, zagwarantowane w art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Kwestia kosztów jest uregulowana w prawie unijnym, w tym w Konwencji z Aarhus, Dyrektywie OOS oraz Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Artykuł 9 ustęp 4 Konwencji z

Aarhus mówi o bezstronności, terminowości i niedyskryminacyjności procedur sądowych dotyczących środowiska i jego ochrony ze względu na koszty. Dyrektywa OOS w artykule 11 nakazuje,

aby procedury były uczciwe, sprawiedliwe, terminowe i niedrogie, choć pojęcie "niedrogie" pozostaje nieprecyzyjne.

Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej gwarantuje prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd. Zapewnienie pomocy prawnej osobom nie posiadającym wystarczających środków jest również istotne dla skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Dla zapewnienia, aby procedury odwoławcze nie były zbyt drogie, państwa członkowskie powinny uwzględnić wszystkie odpowiednie przepisy prawa krajowego, w szczególności te dotyczące pomocy prawnej oraz ograniczenia odpowiedzialności z tytułu kosztów postępowania

Brak odmienny regulacji prawnych w zakresie kosztów postępowania przed sądami administracyjnymi w postępowaniach dotyczących skargi z zakresu ochrony środowiska

Analiza procedury dotyczącej kosztów dostępu do wymiaru sprawiedliwości zaczyna się od wskazania, że pomoc prawna jest udzielana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, aby zapewnić skuteczny dostęp do sądu. Przepisy dotyczące kosztów sądowych obejmują nie tylko same koszty postępowania przed sądem, ale także koszty związane z szeroko rozumianą pomocą prawną. Wskazuje się, że koszty sądowe nie mogą stanowić przeszkody uniemożliwiającej stronie dochodzenie swoich praw z zakresu ochrony środowiska. Istnieje brak odrębnych regulacji dotyczących kosztów przed sądami administracyjnymi, co podkreśla potrzebę analizy stosowanych kwot i ich zgodności z prawem unijnym. Wysokość opłat sądowych przed sądami administracyjnym bazuje na konieczności uwzględnienia różnic w siłach nabywczych pieniądza w różnych krajach oraz kontekstu systemu prawnego danego kraju.

Ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych – art. 239 p.p.s.a. nie obejmuje spraw związanych z ochroną środowiska

Analiza procedury przechodzi na grunt prawa polskiego, gdzie wskazuje się na artykuł 239 Prawa o Postępowaniu przed Sądami Administracyjnymi, który przewiduje zwolnienie od kosztów sądowych. Jednakże podkreśla się, że to zwolnienie nie obejmuje żadnej kategorii spraw związanych z ochroną środowiska. Jediną dostępną instytucją pozostaje więc instytucja prawa pomocy.

Instytucja prawa pomocy

Terminy procedur sądowych

Artykuł 9 ust. 4 Konwencji z Aarhus stanowi między innymi, że procedury odwoławcze powinny zapewniać odpowiednie i skuteczne środki odwoławcze, w tym, w stosownych przypadkach, środki prawne, oraz powinny być uczciwe, sprawiedliwe, terminowe i niekosztowne. Wymogi te znajdują odzwierciedlenie w różnych dyrektywach UE, w szczególności w art. 11 [dawniej art. 10(a)] dyrektywy OOŚ.

Artykuł 11 dyrektywy OOS

1.

Państwa członkowskie zapewniają, by zgodnie z odnośnym krajowym systemem prawnym, członkowie zainteresowanej społeczności:

a)

mający wystarczający interes lub ewentualnie;

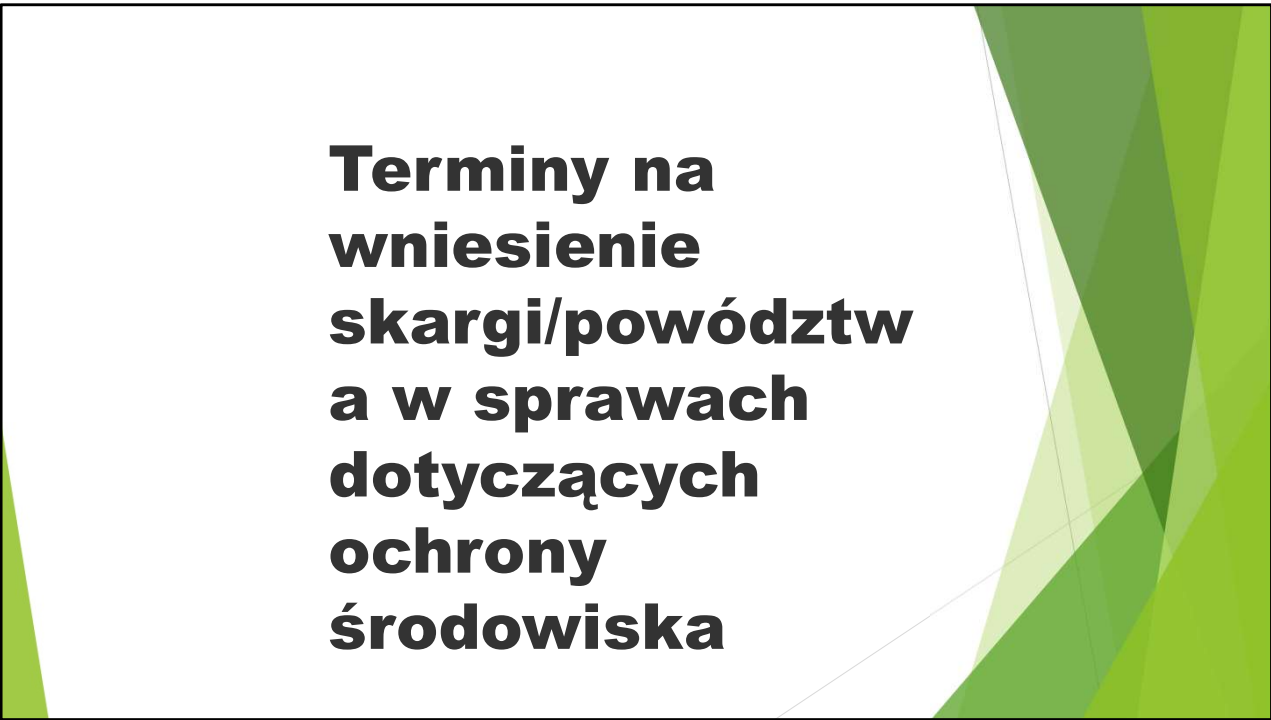
b)

podnoszący naruszenie prawa, gdy administracyjne procedury prawne państwa członkowskiego wymagają tego jako warunku koniecznego, mieli dostęp do procedury odwoławczej przed sądem lub innym niezależnym i bezstronnym organem ustanowionym ustawą, by zakwestionować materialną lub proceduralną legalność decyzji, działań lub zaniechań, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej dyrektywy dotyczących udziału społeczeństwa.

2.

Państwa członkowskie ustalają, na jakim etapie mogą być kwestionowane decyzje, działania lub zaniechania.

**Art. 11 dyrektywy OOŚ Każda
procedura musi być uczciwa,
sprawiedliwa, przeprowadzana
zbędnej zwłoki i niezbyt drog**

Terminy na wniesienie skargi/powództw a w sprawach dotyczących ochrony środowiska

Omówienie terminów procedur sądowych zgodnie z przepisami unijnymi, szczególnie konwencji z Aarhus oraz dyrektywy OOŚ, podkreśla znaczenie zapewnienia skutecznych środków odwoławczych. Artykuł 9 ustęp 4 konwencji z Aarhus oraz dyrektywa OOŚ nakładają wymóg na państwa członkowskie zapewnienia uczciwych, sprawiedliwych, terminowych i niedrogich procedur odwoławczych w sprawach dotyczących ochrony środowiska. Istotne jest także uwzględnienie wszystkich kosztów związanych z postępowaniem, a nie tylko samej możliwości udzielenia pomocy prawnej.

W kontekście zmian proceduralnych w polskim systemie prawnym, należy wspomnieć o przyznaniu organizacjom ekologicznym prawa do składania odwołań od decyzji inwestycyjnych, nawet bez wcześniejszego uczestnictwa w postępowaniu przed organem pierwszej instancji. Ta zmiana otwiera możliwość dla tych organizacji do kontrolowania zgodności decyzji inwestycyjnych z wymogami ochrony środowiska. Dzięki temu, zwiększa się skuteczność ochrony przyrody i środowiska naturalnego w Polsce, zgodnie z postanowieniami unijnymi.

Art. 20. u.i.o.ś.

1.

Odmowa udostępnienia informacji o środowisku i jego ochronie następuje w drodze decyzji.

2.

Do skarg rozpatrywanych w postępowaniu o udostępnienie informacji o środowisku i jego ochronie stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 259 i 803), z tym że:1)

przekazanie akt i odpowiedzi na skargę następuje w terminie 15 dni od dnia otrzymania skargi;

2)

skargę rozpatruje się w terminie 30 dni od dnia otrzymania akt wraz z odpowiedzią na skargę.

art. 86 f ust. 3 W przypadku wydania postanowienia o wstrzymaniu wykonania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wojewódzki sąd administracyjny rozpoznaje skargę na tę decyzję w terminie 3 miesięcy od dnia wydania tego postanowienia.

Przepisy dotyczące uchylecia decyzji środowiskowej uległy zmianie. Dotychczasowe przepisy zakładały, że decyzję można było jedynie stwierdzić jako wydaną z naruszeniem prawa, nie zaś uchylać. Jednak obecne przepisy uchylają te wcześniejsze regulacje, ponieważ środki odwoławcze uznano za nieskuteczne. W rezultacie decyzja środowiskowa podlega teraz normalnej kontroli sądowej zgodnie z przepisami PPSA. To ważne, ponieważ wcześniej brakowało skutecznego środka odwoławczego, co w praktyce ograniczało możliwości sądów administracyjnych w zakresie uchylania decyzji, nawet gdy miały one wady. Teraz, dzięki zmianom przepisów, sądy te mogą dokonać pełnej analizy zgodności decyzji ze standardami prawnymi.

Termin do wniesienia skargi przez organizację ekologiczną lub stronę w przypadku, kiedy nie brały one udziału w postępowaniu dotyczącym wydania zezwolenia na inwestycję poprzedzonego decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa w zakresie.

Art. 86g ust. 7. u.o.i.ś.

Orzecznictwo TSUE

**Wyrok TSUE z 11 kwietnia
w sprawie Edwards i
Pallikaropoulos (C-260/11)**

wymóg, aby koszty nie były "nadmiernie wygórowane" odnosi się w sprawach z zakresu ochrony środowiska do przestrzegania prawa do skutecznego środka odwoławczego zawartego w art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz do zasady skuteczności, zgodnie z którą szczegółowe przepisy proceduralne regulujące działania mające na celu ochronę praw jednostki wynikających z prawa Unii Europejskiej nie mogą w praktyce uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii. Wymogi dyrektyw wdrażających konwencję z Aarhus, zgodnie z którymi postępowanie sądowe nie powinno być nadmiernie kosztowne, oznaczają, że osoby objęte tymi przepisami nie powinny być pozbawione możliwości ubiegania się o kontrolę sądową lub dochodzenia roszczeń objętych zakresem tych artykułów ze względu na obciążenia finansowe, które mogą z tego wynikać: "W przypadku, gdy sąd krajowy jest wezwany do wydania postanowienia o kosztach przeciwko członkowi społeczeństwa, który jest przegranym powodem w sporze dotyczącym środowiska lub, bardziej ogólnie, w przypadku, gdy jest on zobowiązany - jak mogą być sądy w Zjednoczonym Królestwie - do przedstawienia swojego stanowiska, na wcześniejszym etapie postępowania, w sprawie ewentualnego ograniczenia kosztów, za które może być odpowiedzialna strona przegrywająca, musi on upewnić się, że wymóg ten został spełniony, biorąc pod uwagę zarówno interes osoby pragnącej bronić swoich praw, jak i interes publiczny w zakresie ochrony środowiska

Z wyroku wynikają dwie zasady dotyczące środków umożliwiających osiągnięcie celu skutecznej ochrony prawa w dziedzinie prawa ochrony środowiska. Po pierwsze, należy wziąć pod uwagę wszystkie właściwe przepisy prawa krajowego, zwłaszcza krajowy system pomocy prawnej, aby zapewnić, że koszty sądowe nie będą nieproporcjonalne. Po drugie, sąd krajowy musi uwzględnić interes osoby dochodzącej obrony swoich praw oraz ogólny interes ochrony środowiska. Ponadto istotne jest, że wymóg braku nieproporcjonalnych kosztów sądowych nie może być oceniany w różny sposób w zależności od tego, czy sąd orzeka w pierwszej instancji, w postępowaniu odwoławczym, czy w kolejnym postępowaniu odwoławczym.

**sprawa Komisja
przeciwko
Irlandii, C-427/07**

"Chociaż powszechnie wiadomo, że sądy irlandzkie mogą odmówić obciążenia strony przegrywającej kosztami postępowania i mogą dodatkowo nakazać, aby wydatki poniesione przez stronę przegrywającą zostały pokryte przez drugą stronę, jest to jedynie praktyka uznaniowa ze strony sądów. Tej zwykłej praktyki, która z definicji nie może być pewna, w świetle wymogów ustanowionych w utrwalonym orzecznictwie Trybunału, przytoczonym w pkt 54 i 55 niniejszego wyroku, nie można uznać za ważne wykonanie obowiązków wynikających z art. 10a dyrektywy 85/337, dodanego przez art. 3 ust. 7 dyrektywy 2003/35, oraz art. 15a dyrektywy 96/61, dodanego przez art. 4 ust. 4 dyrektywy 2003/35" (pkt 43-44).

W wyroku podkreślono, że konieczne jest uwzględnienie wszystkich kosztów związanych z postępowaniem. Odstąpienie od opłat oraz sama możliwość udzielenia pomocy prawnej nie są wystarczającym elementem do stwierdzenia, że koszty nie są nadmiernymi. Innymi słowy, sam fakt istnienia możliwości pomocy prawnej nie gwarantuje automatycznie braku nadmiernych kosztów.

**sprawa Komisja przeciwko
Zjednoczonemu Królestwu
(C-530/11).**

W wyroku Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu podkreślono konieczność zachowania i odpowiedniego stosowania reguł dotyczących kosztów sądowych także w przypadku stosowania środków tymczasowych. Jednakże ocena, czy koszty są nadmiernie wygórowane czy nieproporcjonalne, wymaga uwzględnienia całościowej regulacji prawnego systemu. W przypadku Polski, analiza ta obejmuje zarówno wysokość opłat sądowych, koszty pomocy prawnej, jak i ewentualne dodatkowe opłaty, takie jak depozyty. W ocenie prelegenta, Polska spełnia warunki regulacji unijnych wynikające z konwencji z Aarhus, Karty praw podstawowych i dyrektyw.

sprawa Q-Beef i Bosschaert,
C-89/10 i C-96/10,

sprawa Barth (C-542/08), pkt 28: "W odniesieniu do zasady skuteczności Trybunał stwierdził, że zgodne z prawem Unii jest ustanowienie rozsądnych terminów na wszczęcie postępowania w interesie pewności prawnej, która chroni zarówno jednostkę, jak i zainteresowane organy. Takie terminy nie mogą w praktyce uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii. W tym względzie krajowy termin przedawnienia wynoszący trzy lata wydaje się rozsądny."

Artykuł 49 kodeksu postępowania administracyjnego nakłada obowiązek doręczenia inwestorowi decyzji, podczas gdy reszta stron zostaje powiadomiona drogą ogłoszenia. Podobna sytuacja występuje w kontekście artykułu 86 g, który określa, że organizacja ekologiczna ma 30 dni na wniesienie skargi od daty publikacji w Biuletynie. Istotne jest zastanowienie się, czy 30-dniowy termin jest odpowiedni, zwłaszcza w przypadku ogłoszenia decyzji na podstawie artykułu 49. Czy jest to rozsądny termin i czy jest zgodny z zasadą skuteczności, umożliwiając rzeczywiście zrealizowanie prawa do skutecznego środka odwoławczego?

Odwołano się do konkretnej sytuacji dotyczącej niedoreczenia decyzji środowiskowej nikomu, mimo że nadano jej rygor natychmiastowej wykonalności. Ogłoszenie decyzji nastąpiło dopiero po roku od jej wydania, co spowodowało pewne zaniepokojenie stron, które wcześniej wiedziały o toczącym się postępowaniu. W tej kontekście pojawia się pytanie, czy regulacja, zwłaszcza związana z artykułem 49, jest skuteczna zgodnie z prawem unijnym. Czy też może istnieć potrzeba przeanalizowania innych możliwości rozwiązania tego problemu, takich jak możliwość ponownego ustanowienia terminu na wniesienie środka odwoławczego? Istnieje przekonanie, że przywrócenie terminu jest mało prawdopodobne, ponieważ strony były świadome ogłoszenia decyzji, co sugeruje, że upłynął już siedmiodniowy termin na wniesienie

takiego środka. Jednakże orzecznictwo sugeruje, że termin ten należy liczyć od momentu, gdy strona rzeczywiście dowiedziała się o wydaniu decyzji, co może wpływać na pozytywną ocenę skuteczności środków odwoławczych w tym kontekście.

sprawa Pohl (C-429/12), pkt 29: ***"Jeśli chodzi o zasadę skuteczności, Trybunał stwierdził, że zgodne z prawem Unii jest ustanowienie rozsądnych terminów na wszczęcie postępowania w interesie pewności prawa w zakresie, w jakim takie terminy nie mogą w praktyce uniemożliwić lub nadmiernie utrudnić wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii".***

sprawia **Stadt Wiener Neustadt** (C-348/15), pkt. 42-44: "...prawo UE, które nie ustanawia żadnych zasad dotyczących terminów wszczęcia postępowania w sprawie pozwoleń wydanych z naruszeniem obowiązku uprzedniej oceny skutków dla środowiska, określonego w art. 2 ust. 1 dyrektywy 85/377, nie stoi na przeszkodzie, co do zasady i z zastrzeżeniem zgodności z zasadą równoważności, ustanowieniu przez dane państwo członkowskie trzyletniego terminu na wszczęcie postępowania, takiego jak przewidziany w § 3 ust. 6 UVP-G 2000, do którego odnosi się § 46 ust. 20 pkt 4 UVP-G 2000. Jednakże przepis krajowy, zgodnie z którym przedsięwzięcia, w odniesieniu do których zgoda nie może być już kwestionowana przed sądem ze względu na upływ terminu do wniesienia skargi przewidzianego w przepisach krajowych, są uważane za dozwolone wyłącznie i jedynie w odniesieniu do obowiązku oceny ich skutków dla środowiska, którego ustalenie należy do sądu krajowego, nie jest zgodny z tą dyrektywą. Jak zasadniczo zauważyła rzecznik generalna w pkt 42-44 opinii, dyrektywa 85/337 już sama w sobie stoi na przeszkodzie przepisowi o takim charakterze, choćby z tego względu, że przepis ten wywołuje skutek prawny w postaci zwolnienia właściwych organów z obowiązku uwzględnienia okoliczności, że przedsięwzięcie w rozumieniu tej dyrektywy zostało zrealizowane bez przeprowadzenia oceny jego skutków dla środowiska, oraz zapewnienia przeprowadzenia takiej oceny, jeżeli prace lub ingerencje fizyczne związane z tym przedsięwzięciem wymagają późniejszej zgody